

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

Spriedums

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2007. gada 26. aprīlī

lietā Nr. 2006-38-03

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Uldis Ķīnis, tiesneši Juris Jelāgins un Viktors Skudra,

pēc Ojāra Karčevska konstitucionālās sūdzības,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2007. gada 27. martā tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Limbažu pilsētas domes 2006. gada 25. janvāra saistošo noteikumu Nr. 4 „Limbažu pilsētas teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” plānojuma, ar kuru zemes gabals Cēsu ielā 24 iekļauts Limbažu pilsētas teritorijas izmantošanas un nekustamo īpašumu lietošanas mērķu grupas dabas pamatnes teritorijas vai brīvās izbūves teritorijas mežparku un parku teritorijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. 2006. gada 25. janvārī Limbažu pilsētas dome (turpmāk – Limbažu dome) pieņēma saistošos noteikumus Nr. 4 „Limbažu pilsētas teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi”.

Ar Limbažu pilsētas teritorijas plānojumu Limbažu dome nekustamo īpašumu – zemes gabalu Cēsu ielā 24 – iekļāvusi Limbažu pilsētas teritorijas izmantošanas un nekustamo īpašumu lietošanas mērķu grupas dabas pamatnes teritorijas vai brīvās izbūves teritorijas mežaparku un parku teritorijā.

2. Konstitucionālās sūdzības iesniedzējs Ojārs Karčevskis (turpmāk – pieteikuma iesniedzējs) lūdz atzīt Limbažu pilsētas teritorijas plānojumu, ar kuru zemes gabals Cēsu ielā 24 iekļauts Limbažu pilsētas teritorijas izmantošanas un nekustamo īpašumu lietošanas mērķu grupas dabas pamatnes teritorijas vai brīvās izbūves teritorijas mežaparku un parku teritorijā, (turpmāk – apstrīdētais plānojums) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 105. pantam.

Pieteikumā norādīts, ka pieteikuma iesniedzēja īpašumtiesības uz nekustamo īpašumu Cēsu ielā 24 zemesgrāmatā nostiprinātas 2004. gada 1. novembrī. Pirms tam – 2004. gada 18. oktobrī – Limbažu dome atteikusies izmantot nekustamā īpašuma pirmpirkuma tiesības un iegādāties īpašumu Cēsu ielā 24.

Pieteikuma iesniedzējs apgalvo, ka Limbažu pilsētas teritorijas plānojums, tostarp apstrīdētais plānojums, pieņemts, pārkāpjot Teritorijas plānošanas likumu un likuma „Par pašvaldībām” 41. pantu, un aizskar pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteiktās tiesības uz īpašumu.

Tā kā Limbažu pilsētas teritorijas plānojums izstrādāts kā Limbažu pilsētas ģenerālplāna korekcija, pēc pieteikuma iesniedzēja ieskata, ir pārkāptas Teritorijas plānošanas likuma 1., 4. panta un 7. panta pirmās daļas 3. punkta prasības. Apstāklis, ka Limbažu dome 2003. gada 27. augustā apstiprinātajā teritorijas plānojuma darba uzdevumā paredzējusi jauno teritorijas plānojumu kā iepriekšējā Limbažu pilsētas ģenerālplāna korekciju, nozīmē, ka pārkāpts Teritorijas plānošanas likuma 3. un 4. pants.

Tāpat Limbažu dome pārkāpusi Teritorijas plānošanas likuma 9. panta otro daļu, jo teritorijas plānošanas procesā nav savlaicīgi sniegusi atbildes uz

pieteikuma iesniedzēja rakstveida priekšlikumiem un atsauksmēm par teritorijas plānojumu.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka Limbažu domei nav bijis tiesību izmantot 1985. gada Limbažu pilsētas ģenerālplānu, lai noteiktu pieteikuma iesniedzēja īpašumtiesību ierobežojumus nekustamā īpašuma lietošanā. Latvijas PSR laikā pieņemtais ģenerālplāns nav vērtējams kā ārējs normatīvais akts, kas varētu būt saistošs pašvaldības iedzīvotājiem, jo tas nav izdots saskaņā ar Latvijas Republikas tiesību normām.

Limbažu dome pieteikuma iesniedzēja priekšlikumus vērtējusi formāli. Vēsturiski pieteikuma iesniedzējam piederošais zemes gabals bijis apbūvēts, un pat 1985. gada ģenerālplāns zemes gabalā paredzējis autostāvvietu.

Pieteikumā minēts, ka Limbažu dome apstrīdētā plānojuma pieņemšanu pamatojusi ar nepieciešamību izmantot pieteikuma iesniedzēja zemes gabalu tās funkciju veikšanai – masu pasākumu organizēšanai. Šādu lēmumu Limbažu dome pieņēmusi, ignorējot sabiedrības vajadzības, jo teritorijas plānošanas procesā pieteikuma iesniedzējs vienīgais iesniedzis priekšlikumus par iespējamiem viņam piederošā nekustamā īpašuma izmantošanas veidiem.

Papildus tam pieteikuma iesniedzējs uzsver, ka Limbažu dome teritorijas plānošanā piemērojusi „nepareizās” tiesību normas, proti, 2004. gada 13. janvāra Ministru kabineta noteikumi Nr. 34 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr. 34) bija jāpiemēro arī pēc 2004. gada 19. oktobra, kad spēkā stājās Ministru kabineta 2004. gada 19. oktobra noteikumi Nr. 883 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr. 883).

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Limbažu dome – atbildes rakstā norāda, ka tiesvedība lietā, kas ierosināta pēc pieteikuma iesniedzēja pieteikuma, ir izbeidzama, jo iesniegtais pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² panta prasībām.

Limbažu dome uzskata, ka pieteikuma iesniedzējs nav ievērojis Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtajā daļā noteikto termiņu, kādā

pieteikums iesniedzams Satversmes tiesā. Pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma stāšanās spēkā. Vietējās pašvaldības teritorijas plānojums stājas spēkā ar dienu, kad pašvaldības domes (padomes) lēmums, ar kuru apstiprināts attiecīgais plānojums un izdoti pašvaldības saistošie noteikumi, publicēts laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”. Apstrīdētais plānojums stājās spēkā 2006. gada 11. februārī. Satversmes tiesas kancelejas zīmogs uz pieteikuma iesniedzēja iesniegtās konstitucionālās sūdzības liecinot, ka pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2006. gada 24. oktobrī, proti, mēnesi un 13 dienas pēc Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtajā daļā noteiktā sešu mēnešu termiņa. Līdz ar to pieteikuma iesniegšanas termiņš esot nokavēts un Satversmes tiesai neesot tiesību ierosināt lietu.

Bez tam pieteikuma iesniedzējs neesot izmantojis visas iespējas aizstāvēt savas aizskartās pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Pieteikuma iesniedzējam ir tiesības lūgt grozīt plānoto (atļauto) zemes gabala lietošanas mērķi saskaņā ar Ministru kabineta 2001. gada 31. jūlija noteikumiem Nr. 344 „Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu noteikšanas un sistematizācijas kārtība” un Ministru kabineta 2006. gada 20. jūnija noteikumiem Nr. 496 „Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu klasifikācija un nekustamā īpašuma lietošanas mērķu noteikšanas un maiņas kārtība”. Tāpat pieteikuma iesniedzējam saskaņā ar Noteikumu Nr. 883 5. punktu ir tiesības ierosināt grozījumus vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā. Pieteikuma iesniedzējs šīs tiesības neesot izmantojis, līdz ar to pieteikums neatbilstot arī Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai.

Ministru kabineta 1994. gada 6. septembra noteikumi Nr. 194 „Teritoriālpārveidošanas noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr. 194) ļāva pašvaldībām līdz jauna teritorijas plānojuma pieņemšanas dienai pieņemt lēmumu par tobrīd spēkā esošā ģenerālpārveidošanas darbības termiņa pagarināšanu. Šādu lēmumu Limbažu dome pieņēmusi 1995. gada 13. jūlijā, līdz jauna teritorijas plānojuma izstrādāšanai pagarinot 1985. gada Limbažu pilsētas ģenerālpārveidošanas darbības termiņu.

Civillikuma 1082. pants noteic, ka īpašuma lietošanas aprobežojumus var noteikt likums. Pēc Limbažu domes ieskata, šajā normā ar jēdzienu „likums” apzīmēts jebkurš ārējs normatīvais akts, arī pašvaldību saistošie noteikumi. Līdz ar to pieteikuma iesniedzējs nevarot izmantot savu nekustamo īpašumu, ignorējot teritorijas plānojumā noteiktos īpašumtiesību aprobežojumus.

4. Papildu paskaidrojumos Limbažu dome norāda, ka pieteikuma iesniedzējs plānojis izmantot sev piederošo nekustamo īpašumu pretēji sabiedrības interesēm. Pieteikuma iesniedzējam piederošais zemes gabals esot vienīgā vieta, kur pilsētas, kā arī tuvējo pagastu bērni var apmeklēt atpūtas pasākumus – izbraukuma karuseļus, cirka izrādes un citus masu pasākumus kā ikdienā, tā arī svētkos. Atļaujot attiecīgo zemes gabalu apbūvēt, Limbažu dome nodarītu neadekvātu zaudējumu apkārtējiem nekustamajiem īpašumiem, neatgriezeniski sabojātu ainavisko vidi un vietu, kur bērni var atpūsties un izklaidēties.

Limbažu dome norāda, ka teritorijas plānošanas procesā pieteikuma iesniedzēja argumenti ir uzklauti un izvērtēti.

Limbažu dome ar savu rīcību neesot radījusi pieteikuma iesniedzējam tiesisko paļāvību uz to, ka viņam piederošo zemes gabalu varētu izmantot komercapbūvei.

Limbažu dome nevarējusi izmantot pirmpirkuma tiesības, jo to darīt pašvaldībai liedzot likuma „Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu” 8. pants, kas citastarp aizliedz iegādāties īpašumā mantu par acīm redzami paaugstinātu cenu. Pēc Limbažu domes ieskata, maksa par nekustamo īpašumu bijusi neadekvāta un neatbilstoša toreizējai zemes gabala tirgus vērtībai.

5. Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija (turpmāk – Ministrija) norāda, ka tā saskaņā ar Noteikumu Nr. 883 42. punktu ir sniegusi

atzinumu par Limbažu pilsētas teritorijas plānojumu. Atzinumā norādīts uz atsevišķām plānojuma grafiskās daļas nepilnībām, kuras ieteikts novērst.

Saskaņā ar Noteikumu Nr. 194 pārejas jautājumu 2. punktu Limbažu domei lēmums par Limbažu pilsētas ģenerālplāna darbības termiņa pagarināšanu bija jāpieņem līdz 1994. gada 31. decembrim.

Pēc Ministrijas ieskata, Limbažu pilsētas teritorijas plānojumu varēja pabeigt saskaņā ar Noteikumu Nr. 883 normām.

6. Pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem pieteikuma iesniedzējs iesniedza papildu paskaidrojumus.

Tajos pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Limbažu dome, atsakoties no pirmpirkuma tiesību izmantošanas, radījusi viņam tiesisko paļāvību uz to, ka nekustamo īpašumu Cēsu ielā 24 varēs izmantot komercapbūvei.

Papildu paskaidrojumos tiek atkārtoti norādīts, ka Limbažu dome teritorijas plānošanā piemērojusi Noteikumus Nr. 883, nevis Noteikumus Nr. 34 un ka tas uzskatāms par būtisku pārkāpumu teritorijas plānošanas procesā.

Secinājumu daļa

7. Limbažu dome atbildes rakstā lūdz izbeigt tiesvedību, jo lieta esot ierosināta, pārkāpjot Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas prasības.

Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. punkts paredz, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, ja Satversmes tiesa konstatē, ka lēmums par lietas ierosināšanu neatbilst Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas prasībām.

Šajā pantā citastarp ir noteikts, ka pieteikumam jāatbilst Satversmes tiesas likuma 18. vai 19.² panta prasībām.

Limbažu dome norāda, ka pieteikuma iesniedzējs neesot izmantojis visas iespējas aizstāvēt Satversmē noteiktās pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Līdz ar to, pēc Limbažu domes ieskata,

pieteikuma iesniedzēja pieteikums neatbilstot Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai. Bez tam esot nokavēts Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtajā daļā noteiktais termiņš konstitucionālās sūdzības (pieteikuma) iesniegšanai Satversmes tiesā.

Ņemot vērā minēto, visupirms nepieciešams noskaidrot, vai pastāv apstākļi, kas padara tiesvedības turpināšanu šajā lietā par neiespējamu.

8. Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt Satversmē noteiktās pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem (sūdzība augstākai institūcijai vai augstākai amatpersonai, sūdzība vai prasības pieteikums vispārējās jurisdikcijas tiesai u.c.) vai arī šādu iespēju nav.

8.1. Prasība izmantot visas iespējas aizstāvēt savas aizskartās pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem attiecas uz gadījumiem, kad pamattiesības tiek aizskartas ar tiesību piemērošanas aktu. Šādā gadījumā personai jāizmanto vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi, kas paredz iespēju apstrīdēt vai pārsūdzēt tiesību piemērošanas aktu, ar kura starpniecību tiesību norma ir aizskārusi personas pamattiesības. Konstitucionālā sūdzība galvenokārt ir subsidiārs (papildu) cilvēka pamattiesību aizsardzības mehānisms gadījumos, kad ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nav iespējams novērst pamattiesību aizskārumu.

Saskaņā ar Teritorijas plānošanas likuma 1. pantu teritorijas plānojums ir ilgtermiņa teritorijas plānošanas dokuments vai plānošanas dokumentu kopums, kurš izstrādāts un stājies spēkā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un kurā atbilstoši plānošanas līmenim un plānojuma veidam rakstiski un grafiski attēlota teritorijas pašreizējā un noteikta plānotā (atļautā) izmantošana, kā arī šīs teritorijas izmantošanas aprobežojumi.

Savukārt Noteikumu Nr. 883 45. punkts noteic, ka vietējās pašvaldības dome apstiprina vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu un kā pašvaldības

saistošos noteikumus izdod tā grafisko daļu un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus.

Līdz ar to vietējās pašvaldības teritorijas plānojums formāli ir ārējais normatīvais akts, kas ir saistošs jebkurai fiziskajai un juridiskajai personai un kalpo par tiesisko pamatu konkrētu lēmumu pieņemšanai, piemēram, būvniecības procesa sākšanai.

Tomēr atsevišķas vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma daļas pēc rakstura vairāk līdzinās nevis normatīviem, t.i., tiesību normas ietverošiem tiesību aktiem, bet individuāliem, t.i., tiesību normu piemērošanas aktiem. Piemērojot teritorijas plānošanas tiesību normas un principus, vietējās pašvaldības ar teritorijas plānojumu noteic konkrētu teritoriju plānotās (atļautās) izmantošanas veidus. Līdz ar to katram zemes īpašniekam piederošā nekustamā īpašuma lietošanas tiesību apjomu nosaka tās teritorijas atļautais izmantošanas veids, kurā šis īpašums atrodas.

Ar vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu noteiktais īpašumtiesību ierobežojums ir tiešs, jo plānojums nepastarpināti sabiedrības interesēs ierobežo privātpersonas tiesības uz īpašumu.

8.2. Limbažu dome atbildes rakstā norāda, ka pieteikuma iesniedzējs nav izmantojis iespējas aizstāvēt savas aizskartās pamattiesības Noteikumu Nr. 883 5. punktā paredzētajā kārtībā. Šajā punktā ir noteikts, ka vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma grozījumi ir vietējās pašvaldības administratīvās teritorijas daļas plānotās (atļautās) izmantošanas un izmantošanas aprobežojumu izmaiņas.

Limbažu dome uzskata, ka par tiesību aizsardzības līdzekli būtu uzskatāma pieteikuma iesniedzēja vēršanās vietējās pašvaldības domē, lai panāktu vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma grozījumus.

Personai paredzētās tiesības ierosināt grozījumus tiesību aktā nav uzskatāmas par vispārēju tiesību aizsardzības līdzekli, jo šādā procedūrā netiek pārbaudīts tiesību normas tiesiskums, t.i., atbilstība augstāka juridiskā spēka tiesību normām.

8.3. Limbažu dome uzskata, ka pieteikuma iesniedzējs nav izmantojis kā tiesību aizsardzības līdzekli iespēju, kuru paredz Ministru kabineta 2001. gada 31. jūlija noteikumi Nr. 344 „Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu noteikšanas un sistematizācijas kārtība” un 2006. gada 20. jūnija noteikumi Nr. 496 „Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu klasifikācija un nekustamā īpašuma lietošanas mērķu noteikšanas un maiņas kārtība”, proti, pieteikuma iesniedzējs nav vērsies pašvaldības domē ar lūgumu grozīt plānoto (atļauto) zemes gabala lietošanas mērķi.

Minētie Ministru kabineta noteikumi regulē kārtību, kādā nosaka vai maina nekustamā īpašuma (zemes vienības) lietošanas mērķi kadastrālās vērtēšanas vajadzībām. Ņemot vērā zemes gabala kadastrālo vērtību, tiek noteikts nekustamā īpašuma nodokļa apmērs. Taču konkrēta nekustamā īpašuma lietošanas mērķi var noteikt vienīgi ievērojot teritorijas plānojumā atļauto teritorijas izmantošanas veidu. Tā kā šie Ministru kabineta noteikumi attiecas uz fiskālo (nodokļu iekasēšanas), nevis teritorijas plānošanas jomu, tajos reglamentētā kārtība nav saistāma ar kārtību, kādā izdarāmi grozījumi vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā.

Tātad ar šā tiesiskā mehānisma palīdzību pieteikuma iesniedzējs nevar novērst Satversmē noteikto pamattiesību iespējamo aizskārumu un panākt teritorijas plānojuma atcelšanu.

Likuma „Par pašvaldībām” 49. panta pirmā daļa paredz reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministra tiesības ar motivētu rīkojumu apturēt nelikumīgu domes (padomes) izdoto saistošo noteikumu vai citu normatīvo aktu, vai to atsevišķu punktu darbību. Pēc šā rīkojuma saņemšanas vietējās pašvaldības domei (padomei) jāizskata jautājums par attiecīgo saistošo noteikumu vai cita normatīvā akta, vai to atsevišķu punktu atcelšanu. Attiecībā uz vietējo pašvaldību pieņemtajiem teritorijas plānojumiem šīs reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministra pilnvaras konkretizē arī Teritorijas plānošanas likuma 7.¹ pants.

Līdz ar to privātpersonai ir iespēja vērsties pie reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministra ar iesniegumu, lūdzot ministru izmantot tiesības

apturēt nelikumīgu teritorijas plānojumu darbību. Tomēr reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministra tiesības apturēt nelikumīgu teritorijas plānojumu darbību uzskatāmas par specifisku tiesību aizsardzības līdzekli, kura izmantošana ir atkarīga no ministra viņam piešķirtās rīcības brīvības ietvaros izdarītajiem lietderības apsvērumiem, bet ne par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli Satversmes tiesas likuma izpratnē.

Tādēļ vienīgais efektīvais tiesību aizsardzības līdzeklis, ko persona var izmantot, lai panāktu tāda vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma atcelšanu, kuru persona uzskata par prettiesisku, ir pieteikuma iesniegšana Satversmes tiesā.

9. Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturajā daļā noteic, ka konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma stāšanās spēkā.

9.1 Saskaņā ar Teritorijas plānošanas likuma 6. panta sesto daļu vietējās pašvaldības teritorijas plānojums stājas spēkā nākamajā dienā pēc tam, kad lēmums par pašvaldības saistošo noteikumu izdošanu publicēts laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”.

Limbažu domes 2006. gada 25. janvāra lēmums, ar kuru apstiprināti pašvaldības saistošie noteikumi Nr. 4 „Limbažu pilsētas teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi”, publicēts laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” 2006. gada 10. februārī.

Tā kā pieteikuma iesniedzēja pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2006. gada 24. oktobrī, t.i., pēc septiņiem mēnešiem un 13 dienām no iepriekšminētā datuma, Limbažu dome secina, ka pieteikuma iesniedzējs konstitucionālo sūdzību iesniedzis pēc Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtajā daļā noteiktā sešu mēnešu termiņa (*sk. lietas materiālu 69. lpp.*).

9.2 Vispārēji procesuālie termiņi pieteikuma iesniegšanai tiek noteikti tiesiskās stabilitātes labad, proti, lai nodrošinātu lietas izskatīšanu saprātīgā periodā un aizsargātu otras puses paļāvību uz to, ka konflikta risinājums vēlāk

netiks pārskatīts (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2002-09-01 secinājumu daļas 1. punktu*).

Ja Satversmē noteikto pamattiesību aizsardzībai nav paredzēta iespēja izmantot vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus, tad individuālais tiesību akts, kas radījis iespējamo tiesību aizskārumu, ir uzskatāms par “pēdējās institūcijas nolēmumu”.

Teritorijas plānojuma grafiskā daļa ir atzīstama par šādu “pēdējās institūcijas nolēmumu” Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas izpratnē. Tomēr teritorijas plānojums kopumā formāli ir normatīvs akts un tāpēc uz to nevar attiecināt Satversmes tiesas likumā noteikto sešu mēnešu termiņu.

Ne Satversmes tiesas likums, ne Teritorijas plānošanas likums un citi teritorijas plānošanu regulējošie normatīvie akti neparedz termiņu, kādā persona var Satversmes tiesā pārsūdzēt vietējās pašvaldības teritorijas plānojumus. Šāda termiņa trūkums varētu nonākt pretrunā ar tiesiskās stabilitātes principu, sevišķi gadījumos, kad vietējās pašvaldības teritorijas plānojums tiek pārsūdzēts ilgu laiku pēc tā pieņemšanas, bet citas personas ir paļāvušās uz tā nemainīgumu un atbilstoši teritorijas plānojumam plānojušas savu rīcību.

Taču noteikt termiņu, kādā personas var Satversmes tiesā pārsūdzēt teritorijas plānojumus, kas aizskar personām Satversmē noteiktās pamattiesības, – tas ir likumdevēja kompetencē ietilpstošs jautājums.

Ņemot vērā minēto, izbeigt tiesvedību lietā nav pamata.

10. Satversmes 105. pants noteic: „Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”

Satversmes 105. pants, līdzīgi kā Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 1. pants, paredz gan

īpašuma tiesību netraucētu īstenošanu, gan arī valsts tiesības sabiedrības interesēs ierobežot īpašuma izmantošanu. Īpašuma tiesības var ierobežot, ja ierobežojumi ir attaisnojami, t.i., ja tie noteikti ar likumu, tiem ir leģitīms mērķis un tie ir samērīgi (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija spriedumu lietā Nr. 2002-01-03*).

Kaut arī Civillikuma 927. pants noteic, ka īpašums ir pilnīgas varas tiesība pār lietu, īpašums modernajās civiltiesībās tiek uzskatīts ne tikai par individuālu kategoriju, bet arī par sociālu vērtību. Sociālā funkcija uzliek katram īpašniekam par pienākumu rēķināties ar citu interesēm (*sk.: Rozenfelds J. Lietu tiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 2000, 59. lpp.*). Jau profesors Konstantīns Čakste secinājis, ka „īpašuma tiesības nav pilnīgas – tās nepiešķir absolūtu brīvību, jo citādi īpašuma tiesības varētu būt kaitīgas sabiedrībai un kā tādas tās būtu atceļamas. Īpašuma tiesības pazīst diezgan daudz ierobežojumus vispārības labā, kaimiņu interesēs, kas atņem tam antisociālo raksturu. Šie ierobežojumi turpina augt, ar ko sakarā jaunākā literatūrā parādās doma, ka īpašums rada pirmkārt pienākumu un tad tikai tiesības” (*Čakste K. Civiltiesības. Lekcijas. Rīga: [b.i.], 1937, 41. lpp.*). Satversmes 105. pantā šo ideju izteic otrais teikums – īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm.

Viens no veidiem, kā īpašuma tiesības var ierobežot sabiedrības interesēs, ir teritorijas plānošana (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 14. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-10-03 8. punktu*). Teritorijas plānojumu savā ziņā var uzskatīt par īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumu, jo ar teritorijas plānojumu tiek ierobežota nekustamā īpašuma brīva un netraucēta izmantošana.

Teritorijas plānojumam piemīt īpašumu ierobežojošs sociāls aspekts, kas nostiprināts Satversmes 105. panta otrajā teikumā un ievērojami sašaurina šķietami absolūtās īpašuma tiesības. Līdztekus atsevišķu personu tiesībām uz netraucētu sava īpašuma lietošanu ar teritorijas plānojumu tiek nodrošināta vides aizsardzības prasību īstenošana, pareiza infrastruktūras celtniecība un funkcionēšana, kā arī kultūrvides saglabāšana (*sk.: Čepāne I., Statkus S.*

Pašvaldības teritorijas plānojums kā nekustamā īpašuma tiesību aprobežojums
// Jurista Vārds, 2005. gada 25. janvāris, Nr. 3, 6. lpp.).

11. Civillikuma 927. pants citastarp noteic, ka īpašums ir tiesības iegūt no īpašumā esošās lietas visus iespējamus labumus. Kā norādīts tiesību zinātnē, tas nozīmē, ka īpašnieks var viņam piederošo lietu valdīt, iegūt tās augļus, kā arī izlietot to pēc sava ieskata mantas pavairošanai (*sk.: Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Rīga: [b.i.], 1995, 32. lpp.*) Arī Satversmes 105. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības uz īpašumu sevī ietver īpašnieka tiesības izmantot viņam piederošo īpašumu tā, lai gūtu pēc iespējas lielāku ekonomisko labumu.

No lietas materiāliem izriet, ka pieteikuma iesniedzējs iegādājies nekustamo īpašumu Cēsu ielā 24 nolūkā izmantot šo zemes gabalu komercapbūvei (*sk. lietas materiālu 1. – 12. lpp.*). Taču apstrīdētais plānojums pieteikuma iesniedzējam liedz tiesības izmantot zemes gabalu komercapbūvei un līdz ar to tiek būtiski ierobežotas pieteikuma iesniedzēja iespējas gūt peļņu no viņam piederošās lietas.

Līdz ar to ar apstrīdēto plānojumu ir ierobežotas pieteikuma iesniedzēja tiesības uz īpašumu.

12. Tiesības uz īpašumu, ko privātpersonai garantē valsts, demokrātiskā tiesiskā valstī nav absolūtas.

Pirmkārt, tiesības uz īpašumu sevī ietver arī īpašnieka sociālo pienākumu pret sabiedrību – īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm.

Otrkārt, tiesības uz īpašumu var ierobežot. Satversmes 105. panta trešais teikums noteic, ka īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu.

Līdz ar to tiesības uz īpašumu var ierobežot, ja vien ierobežojumi ir noteikti ar likumu leģitīma mērķa labad un ir samērīgi ar šo mērķi.

13. Pieteikuma iesniedzēja tiesības uz īpašumu ir ierobežotas ar vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu, kuram ir vietējās pašvaldības saistošo noteikumu spēks.

Limbažu dome atbildes rakstā pamatoti norādījusi, ka personas īpašumtiesību aprobežojumus var noteikt ar ārējo normatīvo aktu, tostarp arī ar vietējās pašvaldības saistošajiem noteikumiem. Satversmes 105. pantā paredzētās tiesības var ierobežot ne vien ar Saeimas vai tautas pieņemtu likumu, bet arī ar citu vispārsaistošu (ārējo) normatīvo aktu. Šādam normatīvajam aktam jābūt izdotam, pamatojoties uz likumu, publicētam vai citādā veidā pieejamam un pietiekami skaidri formulētam, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus, turklāt šim normatīvajam aktam jāatbilst tiesiskas valsts principi (sk. *Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija spriedumu lietā Nr. 2002-01-03*). Attiecībā uz vietējās pašvaldības teritorijas plānojumiem *expressis verbis* to noteic Teritorijas plānošanas likuma 1. pants un 7. panta sestās daļas 2. punkts.

Līdz ar to īpašumtiesību ierobežojums var būt noteikts ar vietējās pašvaldības saistošajiem noteikumiem.

14. Lai šādu ierobežojumu atzītu par noteiktu ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, nepieciešams, lai vietējās pašvaldības teritorijas plānojums būtu izstrādāts, ievērojot Teritorijas plānošanas likumā un citos ārējos normatīvajos aktos noteikto procedūru, kā arī pieņemts un izsludināts, ievērojot likuma „Par pašvaldībām” un Teritorijas plānošanas likuma prasības.

Pieteikuma iesniedzējs konstitucionālajā sūdzībā norādījis uz vairākiem teritorijas plānojuma procedūras pārkāpumiem, kurus esot pieļāvusi Limbažu dome (sk. *lietas materiālu 1. – 12. lpp.*). Lai atzītu, ka apstrīdētais plānojums nav noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, jāsecina, ka teritorijas plānošanas procesā pieļauti būtiski pārkāpumi. Būtisks teritorijas plānošanas pārkāpums ir tāds pārkāpums, kura rezultātā pieņemts citāds, nevis tāds lēmums, kāds būtu bijis, ja procedūra tiktu ievērota, ir būtiski pārkāptas

sabiedrības tiesības izteikt savu viedokli par iespējamo teritorijas apspriešanu, kā arī pieļauti citi teritorijas plānošanas principu pārkāpumi.

14.1. Pieteikumā norādīts, ka spēkā esošais Limbažu pilsētas teritorijas plānojums izstrādāts, pilnveidojot un attīstot Limbažu pilsētas 1985. gada ģenerālplānu. Pēc pieteikuma iesniedzēja ieskata, šāda rīcība neesot pieļaujama, jo ģenerālplāns esot Latvijas PSR tiesību akts un nevarot būt saistošs Latvijas Republikā.

Noteikumu Nr. 194 pārejas jautājumu 2. punkts ļāva pašvaldībām saglabāt padomju laika teritorijas plānojumu juridisko spēku un jaunos teritorijas plānojumus izstrādāt, pilnveidojot un attīstot šos plānojumus. Rajonu, pagastu un pilsētu pašvaldībām bija pienākums līdz 1994. gada 31. decembrim saskaņā ar Noteikumiem Nr. 194 izvērtēt spēkā esošos teritoriālplānojumus, ģenerālplānus, ciematu plānojumu un apbūves projektus, detālplānojumus, parcelācijas un zemes ierīcības projektus un apbūves noteikumus, kā arī pieņemt lēmumu par to darbības termiņa pagarināšanu, grozījumu sagatavošanu vai jauna teritoriālplānojuma un apbūves noteikumu izstrādāšanu un spēkā esošā teritoriālā plānojuma darbības izbeigšanu.

Šāds regulējums atbilst vienam no teritorijas plānošanas principiem, proti, Teritorijas plānošanas likumā noteiktajam pēctecības principam. Pēctecības princips nozīmē to, ka, mainoties spēkā esošajam plānojuma pamatojumam, teritorijas plānojums grozāms, saglabājot tās teritorijas plānojuma daļas, kuru pamatojums nav mainījies. Pēctecības princips ļauj atcelt pašvaldības teritorijas plānojumu tikai tādā gadījumā, kad to aizstāj jauns teritorijas plānojums. Nevar pastāvēt tāda situācija, ka nekustamā īpašuma izmantošanu neregulē nekāds teritorijas plānojums.

Limbažu dome lēmumu par 1985. gada ģenerālplāna atstāšanu spēkā līdz jauna Limbažu pilsētas teritorijas plānojuma izstrādāšanai pieņēma 1995. gada 13. jūlijā (*sk. lietas materiālu 97. lpp.*). Šāds lēmums ir pieņemts, pārkāpjot Noteikumu Nr. 194 pārejas jautājumu 2. punktā noteikto termiņu. Lai gan šā termiņa neievērošana uzskatāma par teritorijas plānošanas procedūras pārkāpumu, tomēr saskaņā ar pēctecības principu nevar atzīt, ka pašvaldības

domes kavēšanās dēļ pašvaldības teritorijā nebūtu spēkā esoša teritorijas plānojuma.

Tāpat arī teritorijas plānošanu regulējošie normatīvie akti neliedz vietējām pašvaldībām teritorijas plānojumus izstrādāt, pilnveidojot iepriekš spēkā esošos, arī padomju laikā izstrādātos, teritoriālos plānojumus.

Tādēļ secināms, ka Limbažu dome nav pieļāvusi būtiskus procesuālus pārkāpumus, pagarinot 1985. gada ģenerālplānojuma spēkā esamību un jauno teritorijas plānojumu izstrādājot uz ģenerālplāna pamata.

14.2. Pieteikuma iesniedzējs norādījis, ka pēc Noteikumu Nr. 883 stāšanās spēkā teritorijas plānošanas procesu vajadzēja pabeigt, piemērojot Noteikumu Nr. 34 normas, taču Limbažu dome pēc Noteikumu Nr. 883 stāšanās spēkā piemērojusi šo noteikumu normas.

Noteikumi Nr. 883 stājās spēkā 2004. gada 4. novembrī. Šajā dienā spēku zaudēja Noteikumi Nr. 34 (Noteikumu Nr. 883 75. punkts). Noteikumu Nr. 883 80. punkts noteica gadījumus, kad izstrādes stadijā esošos vietējās pašvaldības teritorijas plānojumus un to grozījumus jāturpina izstrādāt atbilstoši Noteikumu Nr. 883 prasībām. No šīs tiesību normas formulējuma varētu izrietēt, ka citos gadījumos, kuri *expressis verbis* nav minēti, teritorijas plānojumus jāturpina izstrādāt atbilstoši Noteikumu Nr. 34 normām.

Limbažu dome pēc Noteikumu Nr. 883 stāšanās spēkā piemēroja tikai šo noteikumu normas. Tas gan nav uzskatāms par būtisku procesuālu pārkāpumu, jo Noteikumi Nr. 883, salīdzinot ar Noteikumiem Nr. 34, daudz pilnīgāk regulēja teritorijas plānošanas procedūru, paredzot plašākas iespējas izteikt savu viedokli gan personām, kuru īpašuma tiesības ar teritorijas plānojumu ierobežotas, gan arī ieinteresētajai sabiedrībai. Noteikumu Nr. 883 normas paredz skaidrāku, precīzāku un pilnvērtīgāku teritorijas plānošanas procesa regulējumu, nekā to, kas bija noteikts ar Noteikumu Nr. 34 normām. Izmantojot Noteikumu Nr. 883 normas, vietējās pašvaldības varēja nodrošināt teritorijas plānošanas principu, jo īpaši ilgtspējīgas attīstības un interešu saskaņotības principu, pienācīgu īstenošanu teritorijas plānošanā. Tādēļ

aizsāktajā procesā varēja tikt piemērotas Noteikumu Nr. 883 normas. Šādu iespēju *expressis verbis* paredz Noteikumu Nr. 883 80. punkts.

Pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis, kādā veidā viņa tiesības būtu aizskāris tas apstāklis, ka pašvaldība teritorijas plānošanas procesā piemērojusi Noteikumu Nr. 883 normas, proti, nav saskatāms, ka pieteikuma iesniedzēja īpašumtiesību aprobežojums nebūtu noteikts, ja tiktu piemēroti Noteikumi Nr. 34, nevis Noteikumi Nr. 883.

Līdz ar to Noteikumu Nr. 883 normu piemērošana teritorijas plānošanas procesā nav būtisks teritorijas plānošanas procesa pārkāpums.

14.3. Pieteikuma iesniedzējs norādījis, ka teritorijas plānošanas procesā viņš neesot pienācīgi uzklausīts un viņa viedoklis esot ignorēts.

Interesu saskaņotības princips prasa, lai teritorijas plānojuma izstrādāšanas gaitā tiktu saskaņotas valsts, plānošanas reģionu un privātpersonu intereses. Šajā saskaņošanā jo sevišķi nepieciešams izvērtēt sabiedrības intereses un to personu viedoklis, kuru nekustamajiem īpašumiem tiek noteikti īpašumtiesību ierobežojumi. Saskaņā ar Teritorijas plānošanas likuma 9. panta pirmo daļu ikvienai fiziskajai personai un juridiskajai personai ir tiesības iepazīties ar spēkā esošajiem un sabiedrības apspriešanai nodotajiem teritorijas plānojumiem, piedalīties to sabiedriskajā apspriešanā, izteikt un aizstāvēt savu viedokli un iesniegt priekšlikumus. Savukārt šā panta otrā daļa paredz fizisko un juridisko personu tiesības iesniegt rakstveida priekšlikumus par teritorijas plānojumiem un saņemt rakstveida atbildes par tiem.

Pieteikuma iesniedzējs vairākkārt iesniedzis priekšlikumus par iespējamo viņam piederošā nekustamā īpašuma atļautās (paredzētās) izmantošanas veidu. Limbažu dome uz šiem priekšlikumiem atbildes nesniedza likumā „Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās” noteiktajā termiņā. Taču atbildes nesniegšana noteiktajā termiņā var būt par pamatu tam, ka amatpersonai par likuma pārkāpumu tiek uzlikts sods, bet ne teritorijas plānojuma atcelšanai. Teritorijas plānošanas ietvaros svarīgi ir tas, ka Limbažu dome iepazīnās ar pieteikuma

iesniedzēja viedokli un izvērtēja to, nosakot nekustamā īpašuma atļauto (paredzēto) izmantošanas veidu.

Plānošanas lēmuma pieņemējam ne vienmēr ir jāvadās no personu izteiktajiem priekšlikumiem vai iesniegtajiem iebildumiem. Tomēr nedrīkst aizmirst, ka šādi personu ierosinājumi ir rūpīgi jāizvērtē, vadoties no lietderības apsvērumiem. Ir jāapsver šo ierosinājumu piemērotība, vajadzība un atbilstība konkrētā plānojuma izstrādāšanas mērķim. No vienas puses, pašvaldība ir tiesīga noraidīt atsevišķu institūciju, personu vai ieinteresētās sabiedrības viedokli, paredzot citu, lietderīgāku rezultātu, kas kopumā vairāk atbilst sākotnējam plānojuma izstrādāšanas mērķim. Taču, no otras puses, šādam noraidījumam ir jābūt pietiekami argumentētam – noraidot sabiedrības izteikto viedokli, pašvaldībai jāsniedz šā noraidījuma pamatojums (*sk. Satversmes tiesas 2004. gada 9. marta sprieduma lietā Nr. 2003-16-05 secinājumu daļas 5. punktu*).

Lietā esošie materiāli liecina, ka Limbažu dome bija informēta par pieteikuma iesniedzēja viedokli un to vērtēja teritorijas plānošanas laikā. Piemēram, 2004. gada 14. decembrī Limbažu pilsētas attīstības un plānošanas komiteja savā sēdē izskatīja pieteikuma iesniedzēja priekšlikumus par iespēju viņam piederošajam zemes gabalam noteikt komerciāla rakstura apbūves statusu. Kā liecina komitejas sēdes protokola izraksts, komiteja izvērtēja pieteikuma iesniedzēja argumentus, esošo situāciju un noraidīja pieteikuma iesniedzēja priekšlikumu (*sk. lietas materiālu 25. lpp.*). Pieteikuma iesniedzējs vairākkārt savus priekšlikumus iesniedza arī Limbažu domei. Tā šos priekšlikumus izvērtēja 2005. gada 22. jūnija sēdē un akceptēja Limbažu pilsētas attīstības un plānošanas komitejas viedokli (*sk. lietas materiālu 43. lpp.*).

Līdz ar to nevar piekrist pieteikuma iesniedzējam, ka teritorijas plānošanas procesā viņš netika uzklausīts un viņa priekšlikumi netika izvērtēti.

14.4. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka viņš vienīgais iesniedzis priekšlikumus par zemes gabala Cēsu ielā 24 turpmākās izmantošanas

iespējām. Citi priekšlikumi netika iesniegti, tāpēc pašvaldība esot nepamatoti ignorējusi pieteikuma iesniedzēja priekšlikumus.

Tas, ka neviens cits nebija iesniedzis priekšlikumus par iespējamo teritorijas izmantošanas veidu, nenozīmē, ka pašvaldībai bija jāvadās no pieteikuma iesniedzēja ierosinājumiem. Pašvaldībai *ex officio* ir pienākums izvērtēt sabiedrības vajadzības un tās ievērot teritorijas plānošanas procesā. Šajā gadījumā pašvaldība uzskatīja, ka zemes gabals Cēsu ielā 24 saglabājams kā dabas pamatnes teritorija vai brīvās izbūves teritorijas mežparku un parku teritorija.

14.5. Izvērtējot teritorijas plānošanas procesu, nav iespējams konstatēt tik būtiskus pārkāpumus, lai būtu pamats atzīt, ka apstrīdētais plānojums nav izstrādāts pienācīgā kārtībā. Teritorijas plānojums un tajā ietvertais apstrīdētais plānojums ir pieņemts un izsludināts normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Līdz ar to īpašuma tiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu.

15. Lai pamattiesības ierobežojums būtu attaisnojams, tam ir jākalpo noteiktam legītimam mērķim – citu konstitucionāla ranga vērtību aizsardzībai (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-19-01 9. punktu*). Personas īpašumtiesību ierobežojumus var noteikt, lai nodrošinātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Šajā gadījumā pieteikuma iesniedzēja tiesības uz īpašumu ir ierobežotas, lai nodrošinātu citu cilvēku tiesības. Teritorijas plānojumā skvēru pie Cēsu un Stacijas ielu krustojuma līdz ar skvērā ietilpstošo zemes gabalu Cēsu ielā 24 plānots pilnveidot, jo tas rada pirmo iespaidu par pilsētu tiem, kuri ie brauc no Alojās un Cēsu puses. Tāpat skvēram jāveicina gaisa attīrīšana, jo tas atrodas pie nozīmīga krustojuma, turklāt tā tuvumā atrodas maizes ceptuve un daudzdzīvokļu mājas. Skvērs iecerēts kā tuvāko māju iedzīvotāju atpūtas vieta (*sk. Limbažu pilsētas apstādījumu attīstības koncepcijas 13. lpp.; lietas materiālu 177. lpp.*).

Pieteikuma iesniedzēja īpašumtiesību ierobežojums noteikts citu cilvēku (sabiedrības) interesēs. Pašvaldība ir ne vien noteikusi personas tiesību ierobežojumus, bet arī izstrādājusi vīziju par attiecīgās teritorijas attīstīšanu visas sabiedrības interesēs.

Līdz ar to apstrīdētajam plānojumam ir leģitīms mērķis.

16. Samērīguma princips prasa ievērot saprātīgu līdzsvaru starp sabiedrības un personas interesēm, ja publiskā vara ierobežo personas tiesības un likumiskās intereses.

Lai konstatētu, vai samērīguma princips ir ievērots, jānoskaidro, vai Limbažu domes izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, vai nav saudzējošāku līdzekļu šā mērķa sasniegšanai un vai domes rīcība ir atbilstoša. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tā neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesiska (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2001-12-01 secinājumu daļas 3.1. punktu*).

17. Limbažu dome leģitīmā mērķa sasniegšanai ar teritorijas plānojumu ir ierobežojusi pieteikuma iesniedzēja tiesības brīvi rīkoties ar viņam piederošo zemes gabalu, proti, nosakot šim zemes gabalam tādu plānotās (atļautās) izmantošanas mērķi, kas liedz zemes gabala apbūvi.

Noteiktais zemes gabala lietošanas aprobežojums – tā iekļaušana dabas pamatnes teritorijas vai brīvās izbūves teritorijas mežparku un parku teritorijā ļauj saglabāt attiecīgo zemes gabalu tādā stāvoklī, kādā tas ir šobrīd, veidot skvēru pie Cēsu un Stacijas ielu krustojuma kā vienotu ansambli un pilnveidot tajā apstādījumus un pilsētas iedzīvotāju atpūtas iespējas.

Līdz ar to ierobežojums ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai.

18. Apstrīdētajā plānojumā noteiktais ierobežojums ir samērīgs vienīgi tad, ja nav nekādu citu līdzekļu, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties

pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk jūtami (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 19. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējs norādījis, ka Limbažu dome nav izraudzījusies saudzējošāko personas pamattiesību ierobežošanas līdzekli. Kad pieteikuma iesniedzējs iegādājās zemes gabalu Cēsu ielā 24, viņš atbilstoši normatīvo aktu prasībām piedāvāja pašvaldībai izmantot pirmpirkuma tiesības. Limbažu domei bija iespēja šo zemes gabalu iegādāties savā īpašumā. Pēc pieteikuma iesniedzēja ieskata, pašvaldības pirmpirkuma tiesību izmantošana ir saudzējošāks līdzeklis nekā īpašumtiesību aprobežojuma noteikšana ar apstrīdēto plānojumu.

Arī tiesību zinātnē atzīts, ka pirmpirkuma tiesību mērķtiecīga izmantošana ļautu pašvaldībai iegādāties savā īpašumā atsevišķus zemes gabalus un tādā veidā tieši kontrolēt attiecīgās teritorijas attīstību (*sk.: Čepāne I., Statkus S. Pašvaldības teritorijas plānojums kā nekustamā īpašuma tiesību aprobežojums // Jurista Vārds, 2005. gada 25. janvāris, Nr. 3, 7. lpp.*). Taču pirmpirkuma tiesību izmantošanas mērķis ir nevis īpašnieku atbrīvošana no nekustamo īpašumu izmantošanas tiesību ierobežojumiem, bet gan pašvaldības aktīvāka iesaistīšanās savas administratīvās teritorijas attīstīšanā, veidojot nopirktajos zemes gabalos ilgstpējīgai attīstībai nepieciešamās infrastruktūras.

Līdz ar to pašvaldības pirmpirkuma tiesības nav atzīstamas par saudzējošāku līdzekli, kas ļautu leģitīmo mērķi sasniegt tikpat efektīvi. Bez tam pirmpirkuma tiesību izmantošana ir publisko tiesību subjekta iejaukšanās civiltiesiskajā apritē, kuras rezultātā personai ir liegts iegūt īpašumā zemes gabalu, kuru tā vēlas iegādāties. Šādā veidā tiek aizskartas to personu intereses, kuras vēlas iegādāties zemes gabalu.

Savukārt ar apstrīdēto plānojumu saglabājot īpašuma izmantošanas aprobežojumus, pašvaldība neaizskar personas īpašumtiesības un iespējas iegādāties īpašumā to zemes gabalu, kuru tā vēlas. Tāpat nekustamā īpašuma aprobežojumi ar teritorijas plānojumu tiek noteikti uz konkrētu termiņu, pēc kura izbeigšanās pašvaldībai ir pienākums izstrādāt jaunu plānojumu. Šajā laikā var izveidoties arī tāda situācija, ka noteiktais aprobežojums vairs nav

nepieciešams un persona var iegūt tiesības brīvāk rīkoties ar tai piederošo nekustamo īpašumu.

Līdz ar to citi, saudzējošāki līdzekļi, kas ļautu sasniegt leģitīmo mērķi, mazāk ierobežojot pieteikuma iesniedzēja tiesības uz īpašumu, nepastāv.

19. Vērtējot apstrīdētā plānojuma atbilstību samērīguma principam, jāizvērtē arī Limbažu domes rīcības atbilstība, t.i., jāapsver, vai apstrīdētais plānojums nenodara personas tiesībām un likumiskajām interesēm lielākus zaudējumus nekā tie labumi, ko iegūst sabiedrība.

Vērtējot pieteikuma iesniedzēja situāciju, nepieciešams ņemt vērā, ka viņš zemes gabalu Cēsu ielā 24 iegādājās, kad vēl bija spēkā Limbažu 1985. gada ģenerālplāns. Ģenerālplānā viņa iegādātā zemes gabala lielākajai (apmēram 90 %) daļai (*sk. Administratīvās rajona tiesas 2006. gada 21. aprīļa sprieduma lietā Nr. A42369305 4.9. punktu; lietas materiālu 85. lpp.*) bija noteikts konkrēts atļautais izmantošanas veids – koplietošanas apstādījumu teritorija (*зелень общего пользования*) (*sk. lietas materiālu 98. – 99. lpp.*). Tā kā šāds zemes gabala lietošanas aprobežojums bija spēkā nekustamā īpašuma iegādes brīdī, pirms spēkā stājās apstrīdētais plānojums, pieteikuma iesniedzējam nebija tiesību šo teritoriju apbūvēt. Jāsecina, ka pieteikuma iesniedzējs iegādājās nekustamo īpašumu jau ar teritorijas plānojumā noteiktu izmantošanas aprobežojumu. Ar teritorijas plānojumu noteiktam īpašumtiesību aprobežojumam ir publisks raksturs, un tas ir saistošs gan attiecīgā nekustamā īpašuma esošajam īpašniekam, gan visiem nākamajiem īpašniekiem. Neviens nevar aizbildināties ar to, ka neesot zinājis par publiska nekustamā īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumu teritorijas plānojumā.

Ar apstrīdēto plānojumu pieteikuma iesniedzējam noteiktais īpašuma lietošanas aprobežojums tika saglabāts, nevis noteikts no jauna. Pieteikuma iesniedzējs bija informēts par šāda īpašumtiesību aprobežojuma pastāvēšanu.

Līdz ar to pašvaldības rīcība, pieņemot apstrīdēto plānojumu, atbilst samērīguma principam.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32. pantu, Satversmes tiesa

n o s p r i e d a:

atzīt Limbažu pilsētas domes 2006. gada 25. janvāra saistošo noteikumu Nr. 4 „Limbažu pilsētas teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” plānojumu, ar kuru zemes gabals Cēsu ielā 24 iekļauts Limbažu pilsētas teritorijas izmantošanas un nekustamo īpašumu lietošanas mērķu grupas dabas pamatnes teritorijas vai brīvās izbūves teritorijas mežaparku un parku teritorijā, par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

Uldis Ķinis